

תורה נביאים וכתובים – מקצה תהילים

ערכת הדרכה למורה המנחה

תוכן העניינים:

1. למה לכתוב בעקבות תהילים?
2. מ"מורה" ל"מנחה"
3. מהי הערכה וכיצד להשתמש בה?
4. הצעה לסדנת כתיבה בהשראת תהילים (מפגש חד-פעמי)
5. הצעת מזמורים ונושאים לכתיבה
6. הצעה לסדנת כתיבה בהשראת התנך (עשרה מפגשים)

תחרות "תורה נביאים וכתובים"

7. על התחרות
8. פרמטרים להערכה חלופית (תלמידי כיתות י-יב)

1. למה לכתוב בעקבות תהילים?

מזמורי תהילים, אולי יותר מכל ספרי התנך, מביאים לידי ביטוי לירי ואישי את נפש האדם. איך שיר נולד? מזמור, פיוט, שיר, פזמון – כולם מבקשים דרך המילים לבטא את שבלבו של איש, הן ברגעי נפש קיצוניים של שמחה, התרגשות, אהבה, אמונה והודיה, והן מהצד השני של מנעד הרגשות – עצב, אכזבה, מצוקה, אבל, געגוע וכעס.

השירה מבקשת באמצעות לשון ייחודית ובסגנון נבדל להביא לידי ביטוי את סל הרגשות הקיצוניים, או כפי שניסחה זאת לאה גולדברג (שכינתה את עצמה "משורר"): מיטב המילים במיטב סדרן. מתברר שהשירה לא רק מאפשרת ביטוי וזיקוק למצוקת הפרט, אלא פעמים רבות היא גם משמיעה את קול תחושות היחידים הרבים. ביאליק, "המשורר הלאומי", כתב על מצוקותיו שלו אל מול ארון הספרים, ובכך נתן קול למצוקה של דור שלם.

באופן מפתיע, כאלה הם גם מזמורי התהילים בתנך, שעל פי המסורת רובם מיוחסים לדוד המלך – הדמות הממלכתית ביותר היא האנושית והחשופה ביותר. המזמורים חושפים פצעים, קשיים, מצוקות, וכן תקווה ואמונה.

לא סתם הפך קובץ המזמורים לאייקון בתרבות העברית. אייקון שמסמל כולו, מעצם הווייתו, מעין קמע המחובר לנפשו של האדם. אם נפתח את כריכת הספר, וניגע במילים, נקרא אותן, נמלמל אותן, ניתן להן לשטוף את הנשמה, נוכל אולי להתחבר ולשמע את קולו של המשורר, הלוחש או צועק או בוכה: מאין יבוא עזרי? ויחד איתו נוכל להתבונן במציאות, המציאות ששם תמיד, ומתוך הזעקה עצמה לשאוב כוחות, חיצוניים ופנימיים.

לא סתם הפך קובץ המזמורים, יותר מכל ספרי התנך, למקור השראה ליוצרים בארץ ובעולם. מצבי הרגש הקיצוניים בנפשו של האדם הם בסופו של דבר ובראשיתו של דבר – אוניברסליים. רגשות אנושיים, המדברים את כאבו ואת לבו של אדם. כל אדם.

ב"שביל" של 929, קובץ תהילים יהיה מקטע ארוך מתוך השביל כולו, ולשמחתנו הוא מתממשק עם מועד מיזם "תורה נביאים וכתובים". נדמה כי מכל ספרי התנך לא יכולנו לבקש מקבץ טקסטים מעוררי השראה עבור בני נוער לכתיבה, יותר מהמזמורים הנכתבים מהלב והנקראים מהלב.

בהצלחה!

2. מ"מורה" ל"מנחה"

* כדי להוביל תהליך כתיבה יצירתית עם תלמידים יש להחליף כובעים. מעכשיו אינכם מורים המבקשים להעביר חומר וידע שברשותכם לתלמיד. כעת אין תשובה נכונה ולא נכונה. הכובע החדש הוא כובע של "מנחה", שאמור לעורר בתלמיד את התנאים ליצירה.

* מדוע אין תשובה נכונה ולא נכונה? כי אין שאלה. אין תאריך, פירוש או הנמקה. שיח היצירה הוא פתוח יותר, והכי חשוב – התלמידים חוצבים את המילים ובוראים מציאות, לא חושפים אמת קיימת. הם שואלים את עצמם את השאלות ועונים תוך כדי כתיבה.

* כל התלמידים מוזמנים להשתתף בפעילות, גם מי ש"לא טוב בתנך". ייתכן שהחיבור דרך היצירה יפתח פתח רגשי לתלמידים שעד כה פחות התחברו, ואולי ייתן עוד דרך לתלמידים הבקיאיים בתנך לבטא את רגשותיהם ומחשבותיהם לא רק ביחס לשאלה. * מטרת הלימוד והמפגש עם הטקסט היא לא להספיק חומר, אלא להזין ולעורר השראה. לכל אחד מתאימים המינונים שלו ולכל אחד יש קצב אחר.

* בעקבות הכתיבה נוצר ביניכם לבין התלמידים קשר אחר. כדי לאפשר יצירה, התלמידים זקוקים לאינטימיות וללגיטימציה שאתם כמנחים צריכים לספק, לשיח דיאלוגי ממשב ולא קביעות של "נכון/לא נכון".

* משוב קבוצתי הוא אחד הכלים לטייב את תוצרי הכתיבה. משוב שבו יש כבוד הדדי בין חברי הקבוצה, שבו נאמרות הערות מסוגים שונים (לשימור ולשיפור) באווירה אינטימית ובטוחה שאתם משרים (נרחיב עוד רגע על איך עושים את זה).

* במפגשי הכתיבה כדאי לתת את הדעת על הארגון הפיזי של הכיתה. פחות טורים מכוונים למורה, יותר מעגל שוויוני ומאפשר.

* תהליך הכתיבה – חלק מהתלמידים כותבים כתיבה חופשית באופן בלתי מונחה, חלקם לא. כך או כך – כולם יכולים להיתרם מהתהליך, ודאי במסגרת שבסופו של דבר מבקשת תוצר. כדאי "למסגר" את תהליך הכתיבה – במפגשים, בלוחות זמנים, בתיאום ציפיות ביניכם לבין הקבוצה ו/או התלמידים באופן פרטני. בתוך התהליך עצמו כדאי להבחין בין פרק הזמן שהוא בבחינת "אימון ותרגול" לבין פרק הזמן המוקדש להתבייתות על טקסט לקראת התחרות ועבודה עליו.

לפניכם "ערכה" ובה הצעה למפגשי ליווי של התלמידים.

3. מהי הערכה וכיצד להשתמש בה

בערכה תמצאו הנחיות להפעלת סדנת כתיבה עם תלמידים. סדנה אחת או רצף של מספר מפגשים.

איך להשתמש בה?

אפשר לקיים אותה במלואה ולערוך עשרה מפגשים.

אפשר לייצר ממנה מפגש אחד אינטנסיבי.

אפשר לקחת רעיונות מהמהלך השלם, ולהשתמש בהם לפי משאבי הזמן והמטרות שלכם.

אפשר לתת לתלמידים הצעות לאימון ולכתיבה – גם בלי להפוך את זה לסדנה – דף לתלמידים שמעוניינים לשפר ולהתאמן.

בחירת נושאים/ טקסטים להשראה:

בתחרות "תורה נביאים וכתובים" מתקיימים שני מקצים. אחד על סיפורי המקרא, והשני – מקצה כתיבה על ספר תהילים בשותפות. 929.

לנוחיותכם, צוות המיזם הכין רשימת מזמורים ונושאי כתיבה בהשראתם. היא מצורפת כנספח לערכה זו.

להשתתפות במקצה הכללי, תוכלו להיעזר בחומרים שהוכנו על ידי מנהל חברה ונוער. ראו באתר.

4. מהללים – סדנת כתיבה בהשראת תהילים- מפגש אחד

חלק ראשון – הפשרה (20 דקות)

*משחק פתיחה של דמיון – בעל פה או בכתב (20 דקות, תלוי במספר התלמידים).

הצעות למשחקים (כמובן משחק אחד, לא צריך יותר במגבלות הזמן):

*אמת ושקר – כל תלמיד מספר על עצמו משפט אחד אמת ומשפט אחד שקר, והקבוצה צריכה לנחש מה אמת ומה שקר. המשחק

משכלל את יכולת הדמיון, השכנוע ונותן "לגיטימציה" לטשטוש בין אמת ובדיה כשכותבים סיפור.

*"סיפור בהמשכים" – כל תלמיד מקבל דף ומתבקש לכתוב עליו משפט אחד, לקפל את הדף ולהשאיר "זנב" בשורה הבאה, כך

שהבא בתור ייחשף רק למילה שנשארה כזנב. בהוראה של המנחה – כולם מזיזים את הדף ימינה/שמאלה לחבר שלצדם. החבר

מתחיל את השורה שלו עם המילה האחרונה שכתובה בדף. בסוף המשחק נוצר סיפור אחד – לא קוהרנטי אבל מצחיק. אפשר

לקרוא שניים-שלושה סיפורים.

*מילים בסיפור – כל תלמיד מקבל פתק עם מילה נתונה, וכמה שיותר מילים לא קשורות (לדוגמה: שמש, אוזניים, פרוטזה, ינשוף,

מסעדה, חבורה, מדבקה, אלבום). כל אחד מחברי הקבוצה אומר בתורו משפט הכולל את המילה שקיבל. המשימה של הקבוצה

היא ליצור בעל פה סיפור קוהרנטי עם התחלה, אמצע וסוף.

חלק שני – תגובה אינטואיטיבית לטקסט (45 דקות)

*פיזור טקסטים של מזמורים בין התלמידים, כל תלמיד בוחר טקסט אחד (המלצות: לא, לח, נ, סא, סט, צד, קד, קיג, קיט, קכא,

קלז). אפשר בהחלט להוסיף ביאורים למילים קשות. הטקסטים מועמדים על 3A וסביבם שוליים. (3 דקות)

*חלוקה לחברות לפי טקסטים. (2 דקות)

*קריאה בחברות – שאלת כמה שיותר שאלות על הטקסט – סיעור מוחות וכתיבה. (15 דקות)

*לקראת כתיבת רצף: כל אחד מסמן בטקסט מילים וביטויים שנגעו בו בטקסט (אפשר מילה מנחה, ביטוי מוכר, או כל הנמקה

אחרת). (3 דקות)

*כתיבת רצף: משפט הפתיחה של הטקסט שלכם הוא המילה/הביטוי שסימנתם. עליכם לכתוב ברצף במשך 4 דקות. לא מרימים

את העט מהדף, לא צריך לכתוב בנושא מסוים, אפשר לכתוב בעקבות המילה/הביטוי, בעקבות המזמור והשאלות, ואפשר גם

לתעד מחשבות כמו "מה זה התרגיל הזה", העיקר להמשיך לכתוב. כל מה שתכתבו הוא בינכם לבין עצמכם, אלא אם תרצו

לשתף. אז מצאו תנוחה נוחה ו... קדימה! (4 דקות בדיוק!)

*קריאת דמומה של כתיבת הרצף וסימון של משפט או רעיון שתמצאו בקול (לא חובה). (3 דקות)

*סבב קריאה (15 דקות)

חלק שלישי – חלק "מושכל" (20-30 דקות)

*חזרה לחברות לפי הטקסטים שבחרתם (אפשר להחליף אם התלהבתם מאוד מטקסט אחר...)

*עיון מונחה בטקסט לפי השאלות המנחות שלפניכם – חשיבה בקבוצות:

מי הדובר? מי הנמען? אפיינו ככל האפשר את הדובר (גיל, מין, מצב נפשי, סיטואציה)

מה להבנתכם ה"סצנה" המתרחשת? (הקשר סיפורי, אנושי)

להבנתכם, מהם המסרים המרכזיים? אילו רגשות ומחשבות הם מעוררים בכם?

נסו לזהות קונפליקט או קולות סותרים ומורכבים בטקסט ובסאב-טקסט.

דמיון סיטואציות – באילו מצבים הטקסט או חלקים ממנו אפשריים? (ריב בין הורה לילד? פושע נמלט מהחוק? אהבה נכזבת?)

חלק רביעי – כתיבה (20-30 דקות)

כל אחד עם עצמו.

לפניכם הצעות לכתיבה – אפשר כמובן להזמין את התלמידים להציע עוד רעיונות.

- המשך למזמור, מאת הדובר, בסגנון הקיים.
- שיר מענה של הנמען בסגנון הקיים/בסגנון אחר.
- כתיבת שתיקות – מה לא נאמר במזמור.
- פירוק המזמור לדיאלוג – להוסיף ולשזור תגובות של הנמען או של דמות חדשה.
- שיר חדש בנושא אחר, שעושה שימוש לשוני במילים מהמזמור.
- שיר חדש המביא לידי ביטוי באופן אחר את הרגשות/המצוקות/הבקשות שבמזמור.
- שיר חדש שבו סצנה אנושית דומה (אפשרות להרמזים), אולי בסגנון ראפ או פואטרי סלאם.
- "סיפור הרקע" – למשל היחס בין מזמור נא בתהילים ושמואל ב יא-יב. לספר מה הביא את הדובר לכתוב שיר כזה.
- "אחרי עשרים שנה" – בקשתו/תפילתו של הדובר נענתה/נדחתה. מה הדובר היה כותב עכשיו?

חלק חמישי - אפשרות א – רפלקציה (15 דקות)

לא קוראים את הטקסטים שכתבו התלמידים. כל אחד יפתח בבית וישלח לכם. מה כן? סבב של תגובות על התהליך. שאלות אפשריות: מה התחדש להם על עצמם? מה התחדש להם על הטקסט? עם אילו שיעורי בית הם הולכים הביתה? אילו רגשות התעוררו בהם?

חלק חמישי – אפשרות ב – קריאה ומשוב (30 דקות)

קוראים 2-3 תרגילים המשקפים מגוון של תרגילים.

1. רק המורה נותן משוב, קצר וענייני, לא שיפוטי אלא מקדם. כדאי לתת גם הערות עקרוניות שיהיו טובות לכולם.
2. אין התייחסות במשוב לעניינים אישיים אינטימיים. הסדנה היא לא מפגש טיפולי על אף העיסוק האינטימי ברגש.
3. המשוב מתחיל בציון הנקודות לשימור של הטקסט שהוקרא (לא לומר רק "מרגש", אלא לתת משוב עם "בשר". לדוגמה: "שימוש מפתיע בטקסט המקורי. חשבנו שזו תלונה כנגד אלוהים, אבל הפכת את זה ללקיחת אחריות"; "הסצנה החדשה, דווקא משום שהיא יומיומית, היא מעצימה את האכזבה" וכדומה...)
4. אין משוב שלילי (זה לא טוב/לא אמין/משעמם). במקומו כדאי להעלות שאלות שיאפשרו פיתוח: אילו קולות נוספים ומורכבים אפשר לשמוע בדמות? אילו רגשות הדובר עדיין מסתיר? מה הוא רוצה להגיד אבל לא אומר? איך אפשר להדק/לשחרר את הקשר לטקסט המקורי ולהפוך את זה ליצירה שלך?
5. מסכמים תמיד במילה טובה ומודים לתלמיד/ה על שקרא/ה. כל קריאה היא חשיפה. מגיע להם.

5. הצעת מזמורים ונושאים לכתיבה

מאיפה זה מוכר לנו?	תוכן	מזמורים	נושא	
	<p>מה ההבדל בין האיש הטוב לאיש הרשע? המזמור מבקש לקשור בין התנהגות "חיובית" ושכר ופרי עליה, לבין התנהגות "שלילית" עליה ישלם הרשע את המחיר. והשופט- אלוהים. נקודה מעניינת לפירוש היא הכתוב הדו משמעי "ובתורתו יהגה"- של מי התורה- של האל או של האדם.</p> <p>הצעות לכתיבה: *מה הופך אדם למאושר? *מה הקשר בין "הצלחה" "צדיקות" "אושר"? *ניגודים- יום, לילה, צדיק, רשע. *בין הארעי- "כמוץ" לבין "שורש"</p>	מזמור א	אשרי האיש/מיהו האדם הטוב?	1
פסוק אחרון- משובץ בטקסט ההבדלה המסורתי	<p>בספר שמואל ב טו-יט מתואר מרד אבשלום בדוד אביו. (כחלק ממסכת האסונות שפוקדים את דוד בעקבות מעשה בת שבע ואוריה). המזמור מהווה מעין מדרש הפותח צוהר לנפשו של דוד בעת הבריחה מבנו. כדאי להשוות בין הסיפור למזמור- בנקודת המבט של הדובר, וגם בתוכן. בסיפור הפרוזאי מבקש דוד להגן על חיי בנו, ואילו במזמור הפואטי, מבקש דוד מהאל להכות את אויביו. המזמור מעניין גם בהקשר קונקרטי של סיפור דוד ואבשלום, וגם כטקסט "גנרי" של אדם נרדף, בודד, המבקש את עזרת האל.</p> <p>הצעות לכתיבה: *"מזמור לאבשלום" - נקודת המבט של אבשלום על המצב *הקונפליקט של האב- להיות מלך המגן על ממלכתו או אבא המגן על בנו? (מיזוג בין הסיפור למזמור) *שילוב טקסטים "מזמורי דוד" מספר שמואל- הקינה על אבשלום וקינת דוד על שאול.</p>	מזמור ג	מצוקה/ מדרש לטקסט מקראי- סיפורי דוד	2
	<p>הדובר (בגוף יחיד) במזמור במצוקת בדידות, תחושת מתקפה, בתחתית של תהומות הייאוש. שדה סמנטי של בכי, דמעות וייאוש. כדאי לשים לב ל"תפוארת" הייאוש- חדר, מיטה, לילה. ובתוך כך- שמע ה' בכי.</p> <p>הצעות לכתיבה: *אילו רעיונות, מחשבות, עולים רק בחושך...? *חיבור לסיטואציות קונקרטיות של "תחתית". *התייחסות לנפש כ"יישות"- אולי היא עצמה</p>	מזמור ו	פחד מוות	3

	*גוף ראשון "אXXני" היוצר ריתמוס פנימי (בדומה לפואטרי סלאם)			
איוב ז	<p>האדם מתפעל מהעולם- מבריאת האל. קטנותו ואפסותו של האדם אל מול הבריאה ומול הטבע. יסודות הטבע כמוכיחים ומנציחים את גדולת האל.</p> <p>הצעות לכתיבה:</p> <p>* שינוי נקודת המבט- מפי עוללים ויונקים. * בין הגדול לקטן- הממחישים את גדולת האל- מה כוחה של רשימה? כיצד היא מנוסחת? * רעיון המבנה – פתיח וסגיר דומים (מה אדיר שמך בכל הארץ) * היפוך המזמור- וביקורתיות כלפי האל- שימוש בכותרת ובסגיר כשאלה רטורית (קצת בדומה ל"היא תהלתך" של עמיחי)</p>	מזמור ח	מה אנוש / קטנות האדם/	4
	<p>שני נושאים מרכזיים במזמור, המתכנסים לרעיון אחד, של עבודת האל. האחד- התבל כמעיד על גדולת האל, בוראו, ההתפעלות ואמירת דברי השבח- כדרך לעבוד את האל. השני- עבודת האל בדרך התורה והמצוות- כדרך לעבוד את האל. האם שתי הדרכים לגיטמיות באותה מידה? האם יש דרך עדיפה? האם הדרכים אפשריות לכל אחד?</p> <p>הצעות לכתיבה:</p> <p>* להרחיב- מה השמיים מספרים? מה הרקיע? מה היום ומה הלילה? (בגוף ראשון כמחזה/ רב שיח). * קונפליקט דמיוני בין השכל והמעשה לבין הרגש- איך נכון לעבוד את האל? * איך נשמעים דברים "אין אומר"? "בלי נשמע קולם"? על כוחה וחולשתה של שתיקה.</p>	מזמור יט	נפלאות הבריאה והיצירה האלוהית	5
פסוק אחרון- משובץ בטקסט ההבדלה המסורתי	<p>תפילת היוצאים לקרב. על איזה קרב מדובר (למעשה זה מזמור "גנרי"). מי הדובר? מי הנמען? מה תפקידו של אלוהים במזמור ובמלחמה?</p> <p>הצעות לכתיבה:</p> <p>* "שיר של אחרי המלחמה"- מזמור של השבים מהקרב. * תאור פרוזאי של הסצינה- בה הדובר אומר את המזמור.</p>	מזמור כ	מלחמה	6

<p>לפי מנהג הספרדים, נוהגים לשיר בסעודה שניה בשבת. לפי מנהג האשכנזים- בסעודה שלישית.</p>	<p>הבטחון המלא של הדובר באל. שיוביל אותו בדרכי צדק ואמת, גם במצבי מצוקה וגם מול האויבים. שתי מערכות דימויים מרכזיות- אחת האל כרועה, שם חלק המזמור האישי יותר. שניה- האל מארח והדובר אורח בשולחנו של האל, שם האל מגן עליו. שם חלק לאומי יותר- בהקשרים של מלחמה וישיבה בבית המקדש.</p> <p>הצעות לכתיבה: *תשובת האל לדובר *קולות נוספים- של חוסר בטחון, של פחד. הרחבת אחת ממערכות הדימויים</p>	<p>מזמור כג</p>	<p>בטחון ואושר- לא אירע רע</p>	<p>7</p>
	<p>במזמור באה לידי ביטוי מצוקת נפש קשה, תחושת נטישה של בני האנוש את הדובר. ובית ה' (היכל/ סוכה/ אוהל) הם המהווים בית ומסתור.</p> <p>הצעות לכתיבה: *תחושת הבדידות והנטישה- אפילו של הקרובים ביותר **מחבואים עם האל"- רעיון ההצפנה, תראה אותי במצוקתי, ואל תסתר פניך *פניה אישית וחברת עכבות לאלהים – מזמינה כתיבה חופשית "זרם תודעה" **אחת שאלתי מאת ה"- לוו הייתה בקשה אחת, מה הייתם מבקשים?</p>	<p>מזמור כז</p>	<p>ממצוקה לבטחון</p>	<p>8</p>
<p>במסורת- נוהגים לומר את המזמור בחנוכה (סביב רעיון חנוכת הבית) ובתפילת שחרית בכל בוקר- חלק מפסוקי דזמרה.</p>	<p>המזמור מתאר מעבר חד ממצב של מצוקה למצב של הצלה (שאלו – חיים, ערב- בוקר, בכי-רינה ועוד), והודיה לאל על ההצלה. פסוקו הראשון של המזמור, המתאר חנוכת בית: "מְזַמֵּר שִׁיר חֲנֻכַּת הַבַּיִת לְדָוִד"- לא רק שאינו מתאים להמשכו אלא לא הגיוני- אם "הבית", הכוונה לבית המקדש, שהרי לא דוד הוא שבנה את בית המקדש ולא כל שכן חנכו. יש המפרשים זאת באופן קונקרטי ביחס לדוד- חנוכת רעיון המקדש בראשו, ויש המפרשים זאת כ"חנוכת הנפש"</p> <p>הצעות לכתיבה: *סיפור/ סצינה של חנוכת בית *איש שחולם על בית, אבל לא ממש את חלומה *כתיבה סביב ניגודים *כתיבת סצינה של מעברי נפש קיצוניים (דמות המאופיינת במצבי קיצון, או מצב שמשתנה במהירות מקצה אל קצה)</p>	<p>מזמור ל</p>	<p>פחד מוות/ הודיה על הצלה</p>	<p>9</p>

	<p>*מה מהווה עבורכם "עמוד שדרה" בזמן של סערות ושינויים קיצוניים?</p>					
10	<p>צמאה נפשי</p>	<p>מזמור מב</p>	<p>נדמה כי הדובר נמצא במהלכו של מרדף, כאשר יש הרודפים אחריו והוא מחפש ומבקש את אלוהיו. נדמה כי אנחנו בשיאו של סימן השאלה- ימצא או לא ימצא הדובר את אלוהיו. השדה הסמנטי של המזמור סובב סביב מים: צמא, דמעה, זרימת נהרות, מים נשפכים, תהום, גלים</p> <p>הצעות לכתיבה:</p> <p>*שימוש בשדה הסמנטי של מים- כמקור חיים ומקור סכנה.</p> <p>*כיצד אותו יסוד יכול להוות איום ומקור כח (מים, אמונה, אהבה)</p> <p>*מיקוד ברגעי סימן שאלה- בין מרדף לבחירה וחיפוש מקלט.</p>	<p>מזמור נא</p>	<p>מדרש לטקסט מקראי- סיפורי דוד</p>	
11	<p>מדרש לטקסט מקראי- סיפורי דוד</p>	<p>מזמור סג</p>	<p>המזמור מתכתב עם שמואל ב יא-יב- סיפור דוד ובת שבע, ומהווה כמו הצצה לעולמו של דוד, כאשר מגיע אליו נתן הנביא (יש המפרשים כאשר הוא בא, ויש המפרשים לאחר משל כבשת הרש וחריצת הדין). במזמור מודה דוד בחטאיו (חטא מילה מנחה) ומבקש אפשרות לתיקון ולתשובה- ומוכן להיות "דוגמא" פומבית ללקח של תיקון. האם לכל חטא יש תיקון וכפרה? האם יש "תהליך גנרי" של תיקון?</p> <p>הצעות לכתיבה:</p> <p>*המזמור של אוריה</p> <p>*המזמור של בת שבע</p> <p>*תשובת אלוהים לדוד</p> <p>*טקסט וסבטקסט (אם אתם לא מאמינים לדוד במזמור...)- מה דוד אומר במזמור ומה הוא באמת חושב?</p> <p>*דיאלוג עם הטקסט המקראי- מעשה של עריכה ושילוב הטקסטים.</p>	<p>המזמור מתכתב עם ספרי שמואל א יט-כט- פרקי הבריחה של דוד מפני שאול. מעניין כי הדובר לא מתלונן ולא מלעיז על רודפו, אלא מבקש את הצלתו שלו. עוד מעניין השדה הסמנטי של הדיבור/ הלל/סגירת הפה. למילים יש כח הצלה.</p> <p>הצעות לכתיבה:</p> <p>*מהו "מזמור לשאול"- למה שאול מייחל ברגעים אלה?</p>	<p>מזמור סג</p>	<p>מדרש לטקסט מקראי- סיפורי דוד</p>

	<p>*התכתבות בין הרודף לנרדף. *מילים עם כח הצלה *סצינת הבריחה במדבר, בדידותו של הנרדף למרחקים ארוכים.</p>			
<p>אל תשליכיני- לחן אביהו מדינה</p>	<p>מזמור נאמנות ובטחה באל – מלידה ומילדות ועד זקנה. הדובר מביע את חששו, שהנה בעת הזקנה, האל יעזוב אותו. מדוע? תחושת החולשה, העדר ההגנה "ככלות כוחי". שני היבטים כאן לבקשה מהאל. אחד- בקשר עם האלוהים. כאשר האדם צעיר, הוא יכול להלל ולעבוד את האל במלוא כוחו, ובזקנתו, הוא מקווה שחסד נעוריו יעמוד לו. שני- כאשר האדם זקן וחש לא מוגן מפני מבקשי רעתו, הוא חש יותר מכל שהוא זקוק להגנת האל, אך חושש שתפילתו אינה מספקת ואינה נשמעת.</p> <p>הצעות לכתיבה: *טקסט בכותרת: אל תשליכיני לעת זקנה (טקסט קונקרטי על זקנה, או יחסי צעירים-מבוגרים) *שינוי נקודת מבט הדובר- מילד, לנער, לאיש ולזקן (אפשר בהשראת "שירי הסוף" הדרך ללאה גולדברג, המתכתבים עם קהלת). *מסע חיים *שינוי נקודת המבט לנקודת מבט אלוהית- איך הוא מגיב לבקשת האדם. ואולי- אתם אל תשליכו אותי לעת זקנתכם/ לעת זקנתי, אומר האל.</p>	מזמור עא	אל תשליכיני לעת זקנה	12
	<p>מזמור זה מכונה "איוב הקטן" ומעלה שאלות של ספק, אמונה, ומציאת הדרך. או ב"שם קוד"- צדיק ורע לו, רשע וטוב לו- תימה החוזרת בלא מעט מספרי המקרא.</p> <p>המזמור ארוך ומתאר דרך- שראשית במרחק וספק, התבוננות ברשעים בפליאה, המשך חיפוש והתקרבות לבית האל- שנדמה שהיא תביא לתשובה ולסוף הספקות, אולם גם שם, באופן מפתיע, אין תחושת שלווה. רק בסוף המזמור, כאשר הדובר מגיע אל קרבת האל, באופן בלתי תלוי- שם "לי טוב".</p> <p>הצעות לכתיבה: טקסט בכותרת: צדיק ורע לו, רשע וטוב לו מסע של ספק, של חיפוש תשובה וקרבה לצדק ולאמת. מונולוג של איוב הקטן</p>	מזמור עג	ספק ואמונה	13

<p>14</p>	<p>עם נאבק על קיומו</p>	<p>מזמור פג</p>	<p>מזמור הקשור בעולם של מלחמה, ובקשת הגנה מהאל. העמים כולם (בערבוב היסטורי) מתלכדים כנגד ישראל, אולם לתפישתו של הדובר- מה שהם לא יודעים הוא, שכאשר הם מתלכדים כנגד ישראל, הם קוראים תיגר כנגד ה', אשר יגן על עמו.</p> <p>הצעות לכתיבה: *פיתוח רעיון "היחיד מול רבים"- מאיפה היחיד שואב את כוחו לעמוד מול הרבים (אפילו מעולמם של הילדים- יחיד שמותקף על ידי חבורה). *סצינה קונקרטי של חייל בשדה קרב</p>
<p>15</p>	<p>נפלאות הבריאה והיצירה האלוהית</p>	<p>מזמור קד</p>	<p>אחד המזמורים היפים והמפורסמים. אם בראשית פרק א מתאר את סדר הבריאה באופן ליניארי, אזי מזמור קד מתאר את הבריאה כשהיא שלמה, והתהליך הוא תהליך ההתבוננות וההתפעלות של הדובר המתבונן מסדר הבריאה, מהקשר בין היסודות השונים, הכל אורגניזם שלם, שהפרטים בו מאורגנים להפליא, והכל- בהוקרה ובהודיה לעל על הבריאה. מעניין לדון בפסוק לה- כיצד שני חלקיו קשורים זה לזה (בין מעשים לאנשים) ולמזמור כולו.</p> <p>הצעות לכתיבה: *תרגיל תיאור עתיר פרטים של תמונה (אפשר בהשראת תמונה אימפרסיוניסטית של כרמלה גרוס ואגנר) או מצב או דמות. *תרגיל הפוך- ממילים לתמונה- לצייר על פי המזמור או על פי תיאור של חבר לכיתה . *שינוי נקודת המבט- אימוץ נקודת של המים/השפנים/ כל גורם אחר במזמור נושא הקיימות והאקולוגיה - האחריות האנושית לשמירה על העולם ועל מרכיביו.</p>

<p>בעולם המסורתי, נוהגים לומר מזמור זה ביום העצמאות וביום ירושלים</p> <p>ממזמור זה נלמד מהם המברכים "בכרת הגומל" לאחר שהיו בסכנה.</p>	<p>במסמור כמו "רשימה" של בני האנוש שעליהם להודות לאל. הנדכאים, המתקבצים מהגלות, הרחוקים, אנשי המדבר והים- לכולם דואג האל ומביא להצלחתם ועל כולם להודות לאל. כשם שהם צעקו לאל בעת המצוקה- עליהם להודות לו כעת. יש הרואים בו המשך למקבץ מזמורים, שראשיתם במזמור קד- המתאר את בריאת העולם. עוד כדאי לשים לב במזמור לפזמון חוזר: "יודו לה' חסדו".</p> <p>הצעות לכתיבה: *מיקוד ב"סוג" אחד של דמות המופיעה במזמור (רעב, אביון, יורד ים)- סיפור אחד אישי של הצלה ותודה. *פירוט התוכן- מה תוכן הצעקה, מה תוכן התודה. *היום שאחרי- כיצד מתנהג מי שהיה לו רע, זעק לאל וניצל.</p>	<p>מזמור קז</p>	<p>תודה על החסד האלוהי</p>	<p>16</p>
<p>מזמורי הלל הנאמר בשלושת החגים שבהם עלו בני ישראל לרגל לירושלים (סוכות, פסח ושבועות), בימי חנוכה ובראשי חודשים.</p>	<p>קיג- מזמור הודיה לאל. חלקו הראשון- כללי אוניברסלי- אל כל הזמנים (מעתה ועד עולם), כל המרחב (מזרח שמש עד מבוא) וכל הברואים. חלקו השני של המזמור- מתמקד בפרט- (אולי דוד) המודה לאל. את הפסוק האחרון- יש הקושרים לתפילת חנה, ויש המחזירים כאן לפן הלאומי- של שיבת ישראל בית המקדש ולארצו.</p> <p>הצעות לכתיבה: *הרחבת רעיון "אם הבנים שמחה"- אולי דרך הדמות של חנה, אולי כל אישה. אפשרי ככותרת לטקסט. *כותרת- "מאשפות ירים אביון"- טקסט של שינוי מתחתית לשיקום. *סיפור שמתרחש לאורך יום- "ממזרח שמש עד מבוא" כלומר מזריחה ועד שקיעה. *"הרחבת" החלק האישי במזמור.</p>	<p>מזמור קיג</p>	<p>תודה על החסד האלוהי</p>	<p>17</p>
<p>מתוך מזמורי הלל. קישור ללחנים שונים של המזמור אתר זמרשת</p>	<p>אירוע יציאת מצרים וקריעת ים סוף מתוארים בספר שמות יד, ובפרק טו – שירת הים.</p> <p>הצעות לכתיבה: *הפרט המתבונן על נס יצירת מצרים- ושר מזמור התפעלות *מזמור הלל לנס *דיון בשאלת הנס- בתוך הטבע או מחוץ לטבע. מהו נס? *תשובת יסודות הטבע לדובר/ לאלהים</p>	<p>מזמור קיד</p>	<p>ההיסטוריה כחסד ופלא/ תולדות העולם כחסד ופלא אלוהי/ אירוע היסטורי כנס אלוהי</p>	<p>18</p>

	<p>אפשר לקרוא את המזמור כמזמור המתייחס לעבודת המקדש והמזבח- פתיחת שערי הצדק וייסוד אבן הפינה למקדש, עד ההגעה לקרנות המזבח. אפשר לתת למזמור פרוש מטפורי- של הצורך לחסות בתחושת ההגנה שהאל נותן, תחושת הצדק עד האחיזה בקרנות המזבח המהווה הגנה מוחלטת מפני המבקשים להזיק לאוחז.</p> <p>הצעות לכתיבה:</p> <p>* שימוש בפזמון החוזר- כי לעולם חסדו * מונולוג של אדם הזקוק להגנה נואשת ומוחלטת- "על המזבח". * רעיון שערי הצדק הנפתחים בפני אדם</p>	מזמור קיח		19
<p>לחן מוש בן ארי: קישור לביצוע של מוש בן ארי וריטה</p>	<p>אחד המזמורים המפורסמים ביותר. בעולם המסורתי – בזכות היותו חלק מהתפילה (בתפילת ערבית של עדות המזרח) ובעולם המוזיקה הישראלית הפופולארית- בזכות הלחן של מוש בן ארי. מבנה המזמור הוא מבנה של שאלה ותשובה. הדובר נושא עיניו אל ההרים הדוממים ושואל "מאין יבוא עזרי והתשובה שהיא עיקר המזמור. את התשובה ואת הכח שואב הדובר מתוך התבוננות בטבע ומתן פרשנות לקיים. ההתגלות נוצרת מתוך ההתבוננות. השמש והירח והשמים והארץ יציבים- וכך גם מי שבראם, ולכן הוא שישמור עלי, הקטן. המילה המנחה היא "שומר".</p> <p>הצעות לכתיבה:</p> <p>* כיצד מתעודדים – עידוד עצמי מתחתית הייאוש לתחושת התעלות וכח * מאין יבוא עזרי- תשובה אישית קונקרטיית * איך פירוש המציאות משנה את העמדה (מעניין כאן להשוואה השיר תיררים של יהודה עמיחי)</p>	מזמור קכא	מאין יבוא עזרי?	20
<p>מדרש יונתי- מאיר אריאל</p> <p>לחן- אתר פיוט- מרדכי חלפון</p>	<p>מזמור המתאר את העליה לרגל לירושלים, יש המפרשים בימי שיבת ציון, או תיאור הכמיהה לחזרה לציון לאחר הגלות.</p> <p>הצעות לכתיבה:</p> <p>טקסט המספר סיפורו של עולה חדש שמגלה את ירושלים אחרי שנות זיקה וכמיהה * טקסט של תושב חוזר-ששב לישראל/ ירושלים אחרי נתק. * היום שאחרי הנחיתה... * מזמור לירושלים- ירושלים עונה לשאלה "מה שלומך" * נקודת המבט- משערי ירושלים * בין כמיהה למימוש</p>	מזמור קכב	שיבה לירושלים	21

<p>ברכת המזון</p>	<p>מזמור שיבת ציון- במזמור באה לידי ביטוי הכרת התודה על השיבה לארץ, לאדמה. תימה אחת – היא הכרת התודה לאלוהים, תימה שניה היא הנראות מול הגויים, תימה שלישית היא השאיפה האמיתית לזרוע ולקצור. אפשר באופן מוחשי- שאיפה לכינון חיי עצמאות על האדמה שננטשה, ואפשר באופן מטפורי- של יצירת חברה בריאה ומתוקנת.</p> <p>הצעות לכתיבה:</p> <p>*טקסט בכותרת: "הזרעים בדמעה בְּרָנָה יִקְצְרוּ"- על קשר בין עבודה קשה לבין פירות וגמול.</p> <p>*טקסט בכותרת "היינו כחולמים"</p> <p>*בהשראת הביטוי "הינו שמחים"- מה ממלא אותנו שמחה?</p>	<p>מזמור קכו</p>	<p>עם נאבק על קיומו/ תודה לאל על תקומה/ ירושלים</p>	<p>22</p>
	<p>המזמור מפרט את ה"הוכחות" ואת התגמולים לאדם המאושר, שהלך בדרכי ה'. מעגל אחד- משפחתי, מעגל שני, לאומי, ומעגל שלישי- הכורך בין הלאומי והמשפחתי- המשפחה והילדים הם כתא משפחתי בתוך מסורת ושושלת של עם.</p> <p>הצעות לכתיבה:</p> <p>*תיאור שיחה מתנהלת סביב שלחנך</p> <p>*הרחבת הדימויים של "גפן ו'זית"</p> <p>*סיפור משפחתי- של גבר, אישה, בנים ובני בנים.</p> <p>*היפוך- ומה יקרה למי הולך בדרכי ה'...?</p> <p>*סצינה: איוב דופק בדלת ומבקש להצטרף לארוחה.</p>	<p>מזמור קכח</p>	<p>הוקרת החסד ושכרו של ההולך בדרכי ה'</p>	<p>23</p>
	<p>מה מוכיח כי אלוהים הוא שליט הארץ וכי לעולם חסדו? המזמור פורס רשימת "תקדימים" – חלקם הקשורים באנושות ובבריאה וחלקם בטובת עם ישראל, המוכיחים כי אכן "לעולם חסדו".</p> <p>הצעות לכתיבה:</p> <p>*הרחבת אחד האירועים ההיסטוריים</p> <p>*הוספת רשימה עדכנית של אירועים מההיסטוריה המודרנית, או החיים האישיים- שממשיכים להוכיח כי אכן "לעולם חסדו"</p> <p>*ביקורת? רשימת עוולות וטענות כלפי האל...</p> <p>*הרחבת התחום הפרטי- לחם לכל בשר ו... מה עוד מוכיח במישור האנושי כי אכן "לעולם חסדו"</p> <p>*בכותרת "כי לעולם חסדו".</p>	<p>מזמור קלו</p>	<p>ההיסטוריה כחסד ופלא/ תולדות העולם כחסד ופלא אלוהי</p>	<p>24</p>

<p>*שבועת טקסי חתונה- מנהג שבירת הכוס **"ירושלים של זהב"- נעמי שמר *on the rivers of babylon</p>	<p>אחד המזמורים המפורסמים והמוכרים ביותר. מזמור של שבי ציון הנזכרים בתקופת הגלות בבבל. תקופה שבה ערגו ויחלו לשיבה לירושלים, ונשבעו לזכור את העיר. במרכז הזכרון- "שירי ירושלים"- כנראה שירי פולחן בקשורים בבית המקדש. בסופו של המזמור- חלק פחות מוכר- דרישת הנקמה האכזרית מהאל את האויבים (אולי משום תחושת הכח שלאחר השיבה).</p> <p>הצעות לכתיבה: *לכתוב את שירי ציון שהגולים ביקשו לשיר- איך זוכרים את ירושלים? *שמחה ועצב- סצינה המשלבת זכרון עצב וחורבן ברגעי שמחה. *סצינת חתונה בה נשזר המזמור *סצינת גלות מודרנית- כיצד זוכרים יהודים בתפוצות את ישראל ? (כדאי להתייחס כאן ל"דופק שפה" של חיים בגלות)</p>	<p>מזמור קלז</p>	<p>עם נאבק על קיומו</p>	<p>25</p>
--	---	------------------	-------------------------	-----------

6. הצעה לסדרה של עשרה מפגשים

מפגש 1-2: "חימום" – הצעות לתרגילי כתיבה (עוד לפני שפותחים תנך)

*פתיח של תיאום ציפיות והסבר על התהליך.

*הצעות לתרגילי פתיחה שעיקרם: הכתיבה והמילים כשעשוע (פירוט המשחקים בסדנת תהילים).

*תרגילי כתיבה שעיקרם תרגול שריר הכתיבה, לגיטימציה ל"משחק" הזה:

- כתיבת רצף חופשית. הרעיון הוא לשחרר עקבות של כתיבה. לכתוב לפי כמות ולא לפי איכות (כמות של דפים/זמן קצוב). לא לחשוב על הכתיבה אלא פשוט לכתוב. אין נושא מוגדר ולא צריך לקרוא בקול אחר כך.

- תרגיל תיאור דמות – לתאר דמות מהחיים של התלמידים או לפי תמונה. בהתחלה לתאר מבחינה פיזית (גובה, פנים, לבוש, מחוות פיזיות), ובהמשך לעבור לביוגרפיה (גיל, מקצוע, מצב משפחתי), לעמדות והשקפות על החיים, סיפור חיים, ואיפה הדמות נמצאת עכשיו. עליית מדרגה: כתיבת מונולוג של הדמות תוך התייחסות לשפה ככלי מאפיין(מילים, סלנג, משלב). מה סגנון הדיבור שלה?

- שינוי גוף – לקחת פסקה מטקסט נתון (מסיפור) ולשנות את הגוף: מגוף שלישי לראשון, מראשון לשני וכדומה. מה זה עושה לטקסט? אחר כך אפשר להוסיף פסקה הנובעת מהגוף החדש. מה זה עושה לטקסט?

- כתיבת מכתב. מכתב שאתם כותבים למישהו בחיים שלכם, או מכתב בשם דמות היסטורית מוכרת. חשוב שיהיה משהו מעניין ומפתיע להגיד.

תנך ביחד

- חיקוי סגנון – לקחת פסקה מז'אנר מובחן (מכתבים מהעלייה הראשונה, ספרות ילדים, תנך, שייקספיר, אלטרמן). על כל אחד לכתוב לפי נושא מסוים אך בסגנון אחר מהמקור.

מפגשים 3-5: כיצד לעורר השראה מטקסט מקראי (אפשר להיעזר במגוון טקסטים)

*שלב א – הקשבה לאינטואיציה

הצעות:

- סבב רגשות בעקבות קריאת טקסט.
- סבב מחשבות בעקבות הטקסט.
- "כמה שיותר שאלות" – לכתוב כמה שיותר שאלות כמו בדף תלמוד מסביב לטקסט מקראי. לא צריך לענות, אלא רק להציף שאלות.

- כתיבת רצף בעקבות קריאת טקסט מקראי.

- סימון בטקסט של מילים/צירופי מילים/פסוקים המעוררים תשומת לב, עניין, השראה.

*שלב ב – "עשו את זה קודם לפני"

קבלת השראה מיצירות שנכתבו בעקבות הטקסט המקראי (שירים, סיפורים, פזמונים).
לימוד בחברותות של הטקסטים המקראיים בצד החדשים, במטרה לברר את מערכות היחסים:
ניגוד; השלמה; מילוי פערים; תשתית לשונית; תשתית רעיונית; ועוד. מה עובד? איך עובד?
(אפשר כמובן לבקש מהתלמידים לאתר יצירות כאלה כשיעורי בית ולא "להאכיל אותם בכפית").

דוגמאות לטקסטים מולחנים:

"כשאלוהים אמר בפעם הראשונה" (זך), "בואי כלה" (גולדברג) – ראו רשימה באתר [של אלי אשד](#)

דוגמאות לטקסטים ליריים: קובץ "פתוח סגור פתוח" של עמיחי, אסופת משוררים – [אתר מקראנט](#)

"לנצח אנגנך", אסופה בעריכת מלכה שקד ([קישור לאתר כותר](#))

דוגמאות לפרוזה: "האהל האדום", "דבש אריות"

*שלב ג – "ריגול" אחרי הטקסט המקראי

הרעיון: לקרוא את הטקסט המקראי ולחלץ ממנו שיטות ועקרונות. כדאי לעבוד עם מחשבים או עם טקסטים מודפסים שאפשר לסמן עליהם.

- לאחר קריאת סיפור: כתיבת סינופסיס הסיפור + קונפליקט + דמויות + מקום.

(לדוגמה, סיפורי יוסף, סיפור יהודה ותמר, סיפורי שמשון, מאבקי דוד ושאל, מרד אבשלום, מגילת רות, מגילת אסתר, יונה).

דוגמאות ממזמורי תהילים: ניסיון לפענח מבנה: דובר, נמען, נושא, מסרים (בקשה? תלונה? תשובה?), מבנה (שאלה ותשובה? דיאלוג? תהליך?) תפנית?

- זיהוי מילה מנחה. מה היא עושה לטקסט? איך הטקסט היה נראה בלעדיה (אפשר לעבור לתרגיל מילה מנחה בטקסט שלנו).

לדוגמה: סיפור קין והבל (אחי), סיפור המרגלים (ארץ).

דוגמאות מתהילים: תהילים נא, קכא, קלז.

זיהוי טקסט וסאב-טקסט בדמויות – דיבור ישיר וגלוי מול כוונה נסתרת. איך עושה את זה הטקסט מקראי? למה?

- (לדוגמה: שמואל ויחוסו לשאול – מול אלוהים, בלבו, מול שאול, מול העם. מזימות שאול להתמודדות עם דוד. סיפור דוד, אוריה ובת שבע, מזימות רות ונעמי, מזימות אסתר).
- סימון פערים בטקסט. איזה מידע חסר? למה? תרגילי השלמה.
 - (לדוגמה: סיפור קין והבל, סיפורי שמשון – יודע או לא יודע מה סוד כוחו? סיפור דוד, אוריה ובת שבע – מול תהילים (נא).
 - סימון קשיים מוסריים/עלילתיים/פילוסופיים שעולים מתוך הטקסט וניסיון לענות עליהם (קהלת, איוב, יונה).

*מפגשים 6-7: תרגילי כתיבה בהשראת טקסט מקראי – יצירת שינוי

- כתיבת הסיפור בגוף ראשון דרך עיניים של אחת הדמויות (לדוגמה: הבל מספר. משה מספר. לאה מספרת. דינה מספרת. סיסרא מספר. שמואל הנמסר למקדש מספר. בת שבע מספרת. אבשלום מספר).
 - "הלבשת" פרטי סיפור חדש על תשתית הסיפור המקראי (הסינופסיס, דמויות וקונפליקטים) – שינוי זמן, שינוי מקום. (לדוגמה: אחים רבים על ירושת האב, אדם שומע בתוכו קולות המבקשים להגר לארץ אחרת. אדם בעל תפקיד פוליטי משמעותי נכנע ליצריו. אישה חסרת מעמד ויחוס נאבקת על הישרדותה. פרשן פוליטי/עיתונאי עומד בשער ומתריע).
 - שימוש במילה המנחה כרעיון מרכזי; המילה המנחה ככותרת לטקסט חדש וכתיבה בעקבותיה.
 - שימוש בביטוי או בפסוק ככותרת או כסיום לטקסט חדש (בתהילים יש אינסוף דוגמאות).
 - מילוי פערים – "חדירה" לפערים, הרחבת האזורים העיוורים של הטקסט המקורי.
 - התמודדות עם קשיים מוסריים/עלילתיים/פילוסופיים דרך טקסט חדש – סיפורי, דרשני או מסאי: הצגת הקושי ודרכי פתרון.
 - שינוי ז'אנר פרוזאי: העברת הסיפור למחזה או למכתב.
 - כתיבת שיר (דגש על פואטיקה, מילים מנחות, ריתמוס).
- *מפגשים 8-10: עבודה על טקסט לקראת התחרות
- כל תלמיד "מתביית" על טקסט מעורר השראה ומנמק לעצמו את הבחירה (בכתב).
 - התלמיד מעביר את עצמו את השלבים של התייחסות אינטואיטיבית. מה זה מעלה אצלו? רגשות מחשבות, שאלות (לפי אחד מהתרגילים).
 - כתיבה חופשית. בעזרת אחד התרגילים שניתנו או מהבטן.
 - שליחה לקבוצה. כל אחד מביא את הטקסט מודפס עם הערות (אפשר לפני כן שלב של שליחה למורה המנחה).
 - קבלת משוב. קריאת הטקסט וקבלת משוב בקבוצה. יש להגדיר לפני כן את מטרת המשוב וכלליו.
 - שכתוב הטקסט.
 - סבב משוב נוסף (קבוצתי/אישי/עם עמית לקבוצה).
 - הבאה לכדי תוצר מוגמר.

תחרות "תורה נביאים וכתבים"

7. מהי התחרות? קישור לחוזר מפמ"ר ומנהל חברה ונוער
8. קישור לפרמטרים להערכה חלופית (כיתות י-יב)
9. רשימת נושאים ממוקדים – המלצת עורכי התחרות

יצירה פורה!

